

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2477 และในปีงบประมาณ 2552 ได้มีการปรับเปลี่ยนสถานภาพของหน่วยงาน มีการจัดตั้งสำนักหอสมุด ตามประกาศสภามหาวิทยาลัยแม่โจ้ เรื่อง การจัดตั้งส่วนงานภายใน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 ประกาศ ณ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2552 ให้จัดตั้งสำนักหอสมุด เป็นหน่วยงานภายในและมีใช้ส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ต่อมาได้มีการแบ่งส่วนงานภายในสำนักหอสมุด ตามประกาศสภามหาวิทยาลัยแม่โจ้ เรื่องการแบ่งส่วนภายในสำนักหอสมุดโดยมีการแบ่งงานภายในดังนี้ 1) กลุ่มภารกิจบริหารและธุรการ 2) กลุ่มภารกิจระบบและช่างงานสารนิเทศ 3) กลุ่มภารกิจบริการสารนิเทศ 4) กลุ่มภารกิจจัดหาแหล่งและสารนิเทศท้องถิ่น 5) กลุ่มภารกิจเทคโนโลยีทางการศึกษา (มหาวิทยาลัยแม่โจ้ สำนักหอสมุด, 2553ค: 1-2)

สำนักหอสมุดเป็นหน่วยงานหลักในการจัดหา และให้บริการสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐาน เพื่อสนับสนุนการผลิตบัณฑิต การค้นคว้าวิจัยที่มีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสากล เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ไปยังนักศึกษา คณาจารย์และบุคลากรอย่างทั่วถึง ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย มีการบริหารจัดการระบบช่างงานเพื่อการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมหาวิทยาลัยและสังคม เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อนุรักษ์และธำรงรักษาสืบสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ และอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

ทรัพยากรสารสนเทศ (information resources) หมายถึง สื่อ หรือวัสดุที่ใช้บันทึกสารสนเทศต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความคิด และประสบการณ์ต่าง ๆ อาจเรียกว่า วัสดุสารสนเทศ (information materials) สำหรับห้องสมุดนิยมเรียกว่า วัสดุห้องสมุด หรือทรัพยากรห้องสมุด ซึ่งหมายถึง สื่อหรือวัสดุที่ใช้ในการบันทึกสารสนเทศทุกรูปแบบที่ห้องสมุดได้จัดหาไว้ให้ผู้ใช้นับว่าหาสารสนเทศที่ต้องการมีอยู่ 3 ประเภท ดังนี้ 1) ประเภทสิ่งพิมพ์ หรือวัสดุตีพิมพ์ 2) ประเภทไม่ใช่สิ่งพิมพ์ หรือวัสดุไม่ตีพิมพ์ 3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูล (อังสนา ธงชัย, 2552: 16-31)

สื่ออิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูล คือ วัสดุสิ่งพิมพ์และวัสดุไม่ใช่สิ่งพิมพ์ที่ถูกนำมาจัดเก็บเป็นอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อที่ผลิตขึ้นใหม่ เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วารสาร

อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับฐานข้อมูลคือการรวบรวมข้อมูลโดยมีการกำหนดรูปแบบการจัดเก็บอย่างมีระบบในคอมพิวเตอร์เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ตามต้องการ ข้อมูลจะถูกเก็บบันทึกในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (อังสนา ชงชัย, 2552: 31) ส่วนฐานข้อมูลออนไลน์หรือระบบเชื่อมต่อ เป็นฐานข้อมูลที่อยู่ภายนอกห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศ (off-house database) ซึ่งมีอยู่ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นทั้งข้อมูลเชิงบรรณานุกรม และข้อมูลที่ไม่ใช่รายการบรรณานุกรม แต่เป็นประเภทที่ให้ข้อเท็จจริง ข้อมูลตัวเลข หรือสาระเนื้อหาที่สมบูรณ์ การเข้าถึงข้อมูลทำได้โดยผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (วิเชียร นิตยะกุล, 2543: 34)

ฐานข้อมูลออนไลน์ นับได้ว่าเป็นคลังข้อมูลในระบบอินเตอร์เน็ตที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้และเป็นสารสนเทศที่มีความทันสมัยเป็นปัจจุบัน ซึ่งในขณะเดียวกันข้อมูลเก่าได้รับการจัดเก็บให้สามารถค้นย้อนหลังได้ ซึ่งผู้ใช้บริการสามารถเข้าใช้ได้อย่างทั่วถึงและสามารถสืบค้นได้ตลอด 24 ชั่วโมง ฐานข้อมูลที่มีให้บริการในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบด้วยฐานข้อมูลที่ห้องสมุดมีสิทธิใช้งานตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาบอกรับคือ Academic Search Elite, ACM Digital Library, Education Research Complete, ISI Web of Science, ProQuest Digital Dissertations (PQDT), ProQuest ABI/INFORM Complete, H.W.Wilson, SpringerLink, ScienceDirect, IEEE/IEE Electronic Library (IEL), และฐานข้อมูลที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้บอกรับคือ CABi Publishing, Proquest 5000 SC, Matichon E-Library, โดยมีอัตราการบอกรับประจำปีงบประมาณ 2553 จำนวนเงิน 1,537,010.13 บาท ผู้ใช้สามารถสืบค้นโดยผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตของสำนักหอสมุด (<http://www.library.mju.ac.th>) ฐานข้อมูลออนไลน์ของสำนักหอสมุด ที่ให้บริการ มีสถิติการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์เพิ่มขึ้นโดยตลอด ปีงบประมาณ 2553 จำนวน 454,389 ครั้ง (มหาวิทยาลัยแม่โจ้. สำนักหอสมุด, 2553: 53-54)

จะเห็นว่าฐานข้อมูลออนไลน์เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีต้นทุนสูงและมีผู้ใช้งานมากจึงควรศึกษาพฤติกรรมการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อย่างละเอียด เพื่อทราบความคิดเห็นของผู้ใช้บริการในแง่ต่าง ๆ ช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับฐานข้อมูลออนไลน์ สถานที่ที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูล วัตถุประสงค์ของการใช้ความถี่ในการใช้ ช่วงระยะเวลาในการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ ระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้ ผลลัพธ์ที่ได้จากการสืบค้น ปัญหาในการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ และความพึงพอใจในการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ ข้อมูลสำคัญต่าง ๆ เหล่านี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาบริการฐานข้อมูลออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้งานข้อมูลออนไลน์ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. เพื่อศึกษาปัญหา และความพึงพอใจในการใช้งานฐานข้อมูลออนไลน์ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหา และระดับความพึงพอใจ ในการใช้งานข้อมูลออนไลน์ ของผู้ที่มีสถานภาพต่างกัน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้ใช้ที่มีสถานภาพต่างกัน มีปัญหาการใช้งานข้อมูลออนไลน์แตกต่างกัน
2. ผู้ใช้ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้งานข้อมูลออนไลน์แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ศึกษา ได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 829 คน อาจารย์ ที่ปฏิบัติการสอนประจำ จำนวน 11 คณะและ 1 วิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำนวน 377 คน ไม่นับรวมอาจารย์ที่ลาศึกษาต่อและไม่นับรวมนักศึกษาและอาจารย์ วิทยาเขตแพร่ เฉลิมพระเกียรติ และวิทยาเขตชุมพร

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ฐานข้อมูลออนไลน์ที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะฐานข้อมูลออนไลน์ที่มีบริการ ณ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. พฤติกรรมการใช้งานข้อมูลออนไลน์ ศึกษาเฉพาะประเด็น ฐานข้อมูลที่ใช้ให้บริการการรับรู้ข่าวสาร วัตถุประสงค์ เหตุผลของการเลือกใช้ วิธีการสืบค้น ความถี่ของการใช้

ระยะเวลา ช่วงเวลาของการใช้ฐานข้อมูล คอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการค้นข้อมูล การเข้าใช้ฐานข้อมูล
เท่านั้น

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

ประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ในด้านต่างๆ ซึ่งอาจนำไปใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย เพื่อสร้างรูปแบบ (model) เชิงพฤติกรรมของผู้ใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ได้
2. สำหรับผู้บริหาร สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนการจัดหาหรือบอกรับฐานข้อมูลออนไลน์ และแผนพัฒนาบริการฐานข้อมูลออนไลน์ ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ให้ตรงความต้องการของผู้ใช้ และบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. สำหรับผู้รับผิดชอบในโครงการบอกรับฐานข้อมูลออนไลน์ โครงการพัฒนาเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนการบอกรับฐานข้อมูลออนไลน์ในอนาคตได้

นิยามศัพท์

ฐานข้อมูลออนไลน์ หมายถึง ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางวิชาการเพื่อการค้นคืนข้อมูลที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จัดให้บริการ โดยได้รับการสนับสนุนการบอกรับจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประกอบด้วยฐานข้อมูลดังต่อไปนี้ Academic Search Elite, ACM Digital Library, Education Research Complete, ISI Web of Science, ProQuest Digital Dissertations (PQDT), ProQuest ABI/INFORM Complete , H.W.Wilson, Springer Link, ScienceDirect, IEEE/IEE Electronic Library (IEL) และฐานข้อมูลที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ บอกรับคือ CABi Publishing, Proquest 5000 SC, Matichon E-Library ซึ่งผู้ใช้สามารถสืบค้นโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

พฤติกรรมการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ หมายถึง พฤติกรรมของผู้ใช้เกี่ยวกับ ฐานข้อมูลที่ใช้งาน ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร วัตถุประสงค์ในการใช้ เหตุผลในการใช้ การเรียนรู้ วิธีการสืบค้น ความถี่ในการใช้ ระยะเวลาการใช้ ช่วงเวลาในการเข้าใช้ แหล่งของคอมพิวเตอร์ที่ใช้ ในการสืบค้น วิธีการเข้าใช้ฐานข้อมูลออนไลน์

ความพึงพอใจในการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี หรือไม่ดี หรือทัศนคติในทางบวก หรือทางลบ ต่อสิ่งที่ตนเองต้องการให้เกิดขึ้นแล้วรู้สึกดีในสิ่งนั้นๆ แบ่งเป็น 4 ด้านคือ ด้านฐานข้อมูลออนไลน์ที่มีให้บริการ ด้านผลการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านบุคลากรที่ช่วยให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ

ปัญหาในการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรค ทำให้การใช้ ฐานข้อมูลออนไลน์ไม่เป็นไปตามความคาดหวัง แบ่งเป็น 5 ด้านคือ ด้านฐานข้อมูลออนไลน์ ด้าน อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครือข่าย ด้านผู้ให้บริการ ด้านผู้ให้บริการ ด้านผลการสืบค้นสารสนเทศ

ผู้ให้บริการ หมายถึง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 และอาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนประจำ ไม่นับรวมอาจารย์ที่ลาศึกษาต่อและไม่นับ รวมนักศึกษาและอาจารย์วิทยาเขตแพร่เฉลิมพระเกียรติ และวิทยาเขตชุมพร